

KULTURUTSKOTTETS UTLÅTANDE 19/2006 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om yrkeskompetens för lastbils- och bussförare

Till kommunikationsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 21 september 2006 en proposition med förslag till lag om yrkeskompetens för lastbils- och bussförare (RP 149/2006 rd) till kommunikationsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att kulturutskottet ska lämna utlåtande om ärendet till kommunikationsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Eija Maunu, kommunikationsministeriet
- regeringsråd Timo Lankinen, undervisningsministeriet

- sakkunnig Inkeri Toikka, Finlands Kommunförbund
- ordförande Antero Peipponen, Finlands Bilskoleförbund rf.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- undervisningsministeriet
- kommunikationsministeriet
- Utbildningsstyrelsen
- Huittisten ammatillinen aikuiskoulutuskeskus
- Amatillisten Aikuiskoulutuskeskusten Liitto ry
- Suomen Toisen Asteen Logistiikan Opettajat ry (STALO ry).

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås att det stiftas en lag om yrkeskompetens för lastbils- och bussförare.

Kravet på yrkeskompetens gäller framförande av lastbilar och bussar samt yrkeskompetens som krävs av förare av dessa fordon. Icke kommersiella körningar och körningar där den huvudsakliga uppgiften inte är att vara förare undantas kravet på yrkeskompetens. Lagen har också bestämmelser om minimiåldern för yrkesförare.

Yrkeskompetensen ska bestå av grundläggande yrkeskompetens för förare samt periodiskt

återkommande fortbildning. Den grundläggande yrkeskompetensen ska kunna förvärfvas genom utbildning. Dessutom ska utbildningen kunna förvärfvas i snabbt tempo. Den ger beroende på förarens ålder till en början en begränsad rätt att vara förare. Kravet på yrkeskompetens och utbildning är inte kopplad ihop med körkortsutbildningen eller dess omfattning. Det ska vara tillåtet att delta i utbildningen utan körrätt för det fordon som används i utbildningen.

Den lägsta tillåtna åldern för lastbilsförare är enligt förslaget 18 respektive 21 år beroende på

längden på utbildningen för yrkeskompetens och körkortsklass. För bussförare föreslås de harmoniserade åldersgränserna vara 21 respektive 23 år.

Kravet på yrkeskompetens gäller förare som från och med den 10 september 2008 avlägger busskörkort och från och med den 10 september 2009 avlägger lastbilskörkort och tar anställning inom transportsektorn. De som fått körkort före dessa frister behöver inte genomgå utbildning för grundläggande yrkeskompetens.

För att upprätthålla sin yrkeskompetens måste förare delta i fortbildning regelbundet. Kravet gäller också förare som arbetat inom transportsektorn innan lagen träder i kraft.

Dessutom föreslås det en begränsad tillämpning av en lägre åldersgräns för bussförare vid transporter i Finland. En sänkt åldersgräns till 18 år är förenad med vissa villkor: att föraren ska ha grundläggande yrkeskompetens enligt den föreslagna lagen och avlägga en treårig yrkesinriktad grundutbildning för bussförare.

Utbildning för grundläggande yrkeskompetens meddelas av särskilda utbildningscentrum som är godkända för ändamålet. Centrumen är antingen yrkesutbildningsanstalter eller bilskolor. Utbildningen ska också kunna ordnas i anknytning till försvarsmaktens förarutbildning. Också andra utbildningscentrum kan bli godkända för fortbildning. Utbildningscentrumen ska godkännas av Fordonsförvaltningscentralen och undervisningsministeriet. De svarar också för tillsynen över de utbildningscentrum som de har godkänt. Fordonsförvaltningscentralen svarar för anordnande och övervakning av prov som an-

sluter sig till undervisning som ges vid utbildningscentrum godkända av den. Undervisningsministeriet kan anvisa uppgiften som gäller övervakning till utbildningsstyrelsen. Ansvar för att anordna prov ligger under tillsyn av utbildningsstyrelsen hos de organ som anordnar examen inom yrkesutbildningen.

Utbildning för grundläggande yrkeskompetens ingår enligt propositionen i yrkesexamen för förare. Utbildningen kan också avläggas separat inom ramen för yrkesinriktad förarutbildning. Utbildningens innehåll och utbildningskraven fastställs av utbildningsstyrelsen. Utbildningsprogrammen för fortbildningen fastställs av Fordonsförvaltningscentralen.

Att kravet på grundläggande yrkeskompetens och kravet på fortbildning är uppfyllda beläggs genom en anteckning i förarens körkort eller i ett yrkeskompetensbevis.

Den föreslagna lagen grundar sig på direktivet om grundläggande kompetens och fortbildning för förare av vissa vägfordon för gods- och persontransport.

I propositionen föreslås också ändringar i lagen om Fordonsförvaltningscentralen, vägtrafiklagen och lagen om fordonstrafikregistret. I lagarna görs de ändringar som föranleds av de föreslagna yrkeskompetenskraven.

Lagen om yrkeskompetens för lastbils- och bussförare bör träda i kraft så snart som möjligt. Lagarna föreslås träda i kraft vid en och samma tidpunkt. Bussförare ska uppfylla yrkeskompetenskrav enligt denna lag från och med den 10 september 2008 och lastbilsförare från och med den 10 september 2009.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

I propositionen föreslås att utbildning för grundläggande yrkeskompetens ordnas av yrkesläroanstalter för yrkesinriktad förarutbildning och av bilskolor för körkortsutbildning för tunga fordon. Den grundläggande utbildningen ska ges av utbildningscentra och som sådana betraktas de som i dagens läge ordnar körkortsutbildning för

tunga fordon. Utbildningen ska också kunna ordnas i anknytning till förarutbildningen inom försvarsmakten.

Det är i första hand samhället som ska stå för kostnaderna för yrkesutbildningen och förarutbildningen inom försvarsmakten. Därmed tryggas tillgången till utbildning oavsett de studerandes förmögenhet. Kostnaderna för utbild-

ningen vid bilskolor kommer att begränsa efterfrågan.

Meningen är att studiegången och studiekra-ven anpassas efter kraven i det nationella utbildnings- och examenssystemet. Läroplanen och examensgrunderna för den grundläggande yrkeskompetensen fastställs av Utbildningsstyrelsen. De kommer att tillämpas på all undervisning oavsett vem som ordnar utbildningen. Vidare fastställs utbildningsprogrammen för fortbildning av Fordonsförvaltningscentralen oavsett vem som ordnar fortbildningen.

Utskottet påpekar att direktivet inte kräver att hela körutbildningssystemet ställs om.

Vidare ställer sig utskottet kritiskt till att lastbilskörkort i klass C framöver som regel bara ska kunna avläggas inom yrkesutbildningen.

Nuläge. I Finland avläggs i snitt mellan 16 000 och 17 000 lastbilskörkort årligen. De avläggs huvudsakligen vid bilskolor. En del av körkorten avläggs inom den treåriga undervisningen för grundexamen (650—700 nybörjarplatser) och i samband med förarutbildningen inom försvarsmakten (i genomsnitt ungefär 500 om året). Vidare avläggs årligen cirka 1 100 busskörkort i klass D, hälften av dem ordnas på grundval av utbildning vid yrkesutbildningscentrer för vuxna i likhet med körkort av klass CE.

Den som har avlagt körkort i klass C har rätt att avlägga körkort för fordonskombinationer (körkort i klass CE). I dagsläget avläggs årligen 900 på grund av erfarenhet och 500 på grund av utbildning. Utbildningen har då huvudsakligen ordnats vid yrkesutbildningscentrer för vuxna (11 utbildningscentrer) som ett led i den sex månader långa utbildningen för yrkesexamen. Det finns i medeltal åtta bilskolor som ordnar utbildning för förarexamen i klass CE.

I framtiden behöver transportsektorn tillgång till tillräckligt många förare med yrkesförarutbildning. I utfrågningen av de sakkunniga kom det fram att det årliga behovet av nya förare uppgår till cirka 4 000. Så många förare kan inte komma ut på arbetsmarknaden utan ett omfattande utbildningssystem. Vid läroanstalterna under Utbildningsstyrelsen och inom försvarsmaktens

förarutbildning avlägger årligen 1 150—1 200 personer körkort i klass C. De, liksom antalet körkort för fordonskombinationer och busskörkort, täcker in bara en del av förarbehovet.

Bristen på utbildningsmöjligheter inom den grundläggande utbildningen har setts som ett problem. Det nuvarande ålderskravet har inte tillåtit att utbildningen har utmynnat i körkort. Enligt information från undervisningsministeriet har förslaget till lägre körkortsålder inget direkt samband med beslutet hur den grundläggande yrkeskompetens som direktivet kräver avläggs. Men en lägre åldersgräns tillåter att utbildning i persontrafik startar i samband med yrkesinriktad grundexamen för unga. En lägre åldersgräns är en chans som direktivet om grundläggande kompetens erbjuder. Det finns all anledning att införa reglerna snabbt, redan innan de övriga delarna av direktivet genomförs. Nuvarande praxis tillåter bara utbildning i godstrafik och är inte attraktiv för alla som är intresserade av transportsektorn. Om vi inför yrkesutbildning också för persontrafik söker sig fler unga till föraryrket. Samtidigt underlättas den lokalt förekommande bristen på förare inom persontrafiken. Anordnarna av yrkesutbildning har förberett sig för att starta bussförarutbildning för unga genom att satsa på försöksverksamhet och avsätta nya resurser för verksamhetsstarten.

Framtiden. I motiven till propositionen (s. 22) sägs att kostnaderna för undervisning för klass C uppgår till i medeltal 1 650 euro vid bilskolorna. Om utbildningen förlängs stiger kostnaderna för körkort betydligt. Vidare säger regeringen (s. 11) att möjligheten att anlita bilskolornas utbildningstjänster i framtiden kommer att begränsas av kostnaderna för utbildningen eftersom den är längre än normal bilskoleundervisning. I sista hand blir det eleven själv som får stå för kostnaderna om inte till exempel arbetsgivaren träder in. Inom yrkesutbildningen vore kostnaderna inget hinder för att anlita utbildningen. På grund av det ovanstående kommer de som avlägger körkort att ha mycket olika villkor beroende på om de avlägger körkortsutbildningen inom yrkesutbildningen eller vid en privat bilskola. En-

ligt vissa uppskattningar kan kostnaderna för körkort vid privat bilskola rent av tredubblas jämfört med nuvarande nivå. Därmed minskar möjligheterna att utnyttja den utbildningsvägen samtidigt som tröskeln att söka sig till branschen blir så mycket högre.

Bristen på arbetskraft är ett reellt hot mot transportnäringen i framtiden. Därför måste befintliga utbildningsvägar och tillgänglig utbildningskapacitet utnyttjas för att bristen på arbetskraft inte ska förvärras och framtiden för transportnäringen i Finland kunna tryggas. Om inte de bilskolor som nu ordnar undervisning för körkort i klass C, körkort för fordonskombinationer och busskörkort får likvärdiga ekonomiska möjligheter som yrkesläroanstalterna, är risken att den privata utbildningen upphör när lagen träder i kraft, åtminstone utanför de stora städerna. Därmed kommer den befintliga kapaciteten att vara outnyttjad på många sätt. Det kan hända att utbildningsutbudet kommer att vara mycket varierande i olika delar av landet. Adekvat tillgång till arbetskraft måste tryggas genom att det ordnas yrkesförarutbildning i hela landet och att de nuvarande utbildningsanordnarnas kapacitet utnyttjas, framhåller utskottet.

Det räcker inte med att de nuvarande anordnarna av förarutbildning ges lika möjligheter att anställa om rätt att ordna utbildning. Dessutom bör de få ekonomiska konkurrensmöjligheter i relation till yrkesläroanstalterna att ordna utbildning.

Tillstånd för fortbildning I den sista meningen i 10 § 1 mom. i det första lagförslaget sägs att ett utbildningscentrum som har godkänts för utbildning för grundläggande kompetens också har rätt att ordna fortbildning, om Fordonsförvaltnings-

centralen har godkänt ett utbildningsprogram som används för fortbildningen. Enligt uppgifter till utskottet bygger lärostoffet för fortbildningen på samma lärostoff som utbildningen för grundläggande yrkeskompetens och avsikten är att den som blir antagen till yrkeskompetensutbildning samtidigt får rätt att gå på fortbildning. Utbildningsprogrammen godkänns av en och samma myndighet, dvs. Fordonsförvaltningscentralen. Genom förordning utfärdas det närmare bestämmelser om verkställigheten. När utbildningsanordnarna anställer om rätt att ordna utbildning för grundläggande yrkeskompetens måste de bifoga bevis för att utbildningsprogrammet för fortbildningen har godkänts av Fordonsförvaltningscentralen, om de har för avsikt att också ordna fortbildning. Kulturutskottet föreslår att kommunikationsutskottet kompletterar 10 § i det första lagförslaget med de preciseringar som ingår i detaljmotiven till propositionen.

Bestämmelserna i 10 § 2 mom. gäller de som anställer om godkännande uteslutande för fortbildning. Utskottet anser förslaget vara lämpligt bland annat för att den viktiga kunskap och kompetens som behövs för att ge förare fördjupad och preciserad yrkeskompetens kommer att finnas hos många aktörer. Målet bör vara att bygga upp ett omfattande nätverk av fortbildningscentrer bestående av de som anordnar utbildning för grundläggande kompetens och andra aktörer inom transportsektorn.

Utlåtande

Kulturutskottet anför

att kommunikationsutskottet bör beakta vad som sagts ovan.

Helsingfors den 16 november 2006

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Kaarina Dromberg /saml
vordf. Sade Tahvanainen /sd (delvis)
medl. Esko Ahonen /cent
Hanna-Leena Hemming /saml
Sinikka Hurskainen /sd (delvis)
Tuomo Hänninen /cent (delvis)
Tatja Karvonen /cent (delvis)
Rauno Kettunen /cent

Minna Lintonen /sd
Kirsi Ojansuu /gröna
Seppo Särkiniemi /cent
Ilkka Taipale /sd (delvis)
Marja Tiura /saml
Jutta Urpilainen /sd
Raija Vahasalo /saml
Unto Valpas /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Marjo Hakkila.